

Білобжицька Т.Ю.

Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник: Шведова Г.А.,
к.ю.н., доц., доцент кафедри
правового забезпечення безпеки бізнесу
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

На етапах становлення держави, злочинність неповнолітніх завжди була важливим фактом криміногенної ситуації. Даний вид злочинності становить значну проблему як наукового, так і соціального характеру.

Проблема злочинності неповнолітніх завжди відносилася до питань, що постійно перебувають під контролем держави, оскільки має соціальний характер розвитку. Зараз жорстокість є показником морального здоров'я неповнолітніх, оскільки вона проникає в сім'ю, свідомість, освіту та культуру[1].

Важливою сферою кримінологічних досліджень є правопорушення серед неповнолітніх, оскільки підліткова вікова категорія (від 14 до 18 років) є найбільш соціально вразливою. Неповнолітні, що піддаються негативному впливу оточення, частіше за все усвідомлено, самостійно вчиняють правопорушення, чим намагаються довести свою суспільну позицію серед однолітків[2].

У даному випадку, злочинність є результатом втрати зовнішнього або внутрішнього соціального контролю, що є дуже притаманним фактором для неповнолітніх. Злочинність неповнолітніх характеризується підвищеною латентністю, яка виявляється у скоєнні діяння під вигляді пустоців чи недостатньою соціальною зрілістю (крадіжки у сім'ї, хуліганська поведінка). За оцінками багатьох експертів, рівень злочинності неповнолітніх є у 3-4 рази вище, ніж зареєстрований. Це пов'язано з тим, що про дрібні проступки, як правило, не повідомляють до органів внутрішніх справ. Враховуючи вищезазначений факт, варто додати, що облік тяжких злочинів (вбивство, грабежі, розбійні напади, тощо), що скоюють неповнолітні, є більш точним та результативнішим[3].

Багато криміналістів сходяться на думці, що особи, які скоюють протиправні діяння в ранньому віці, більш схильні до вчинення правопорушень у старшому віці і, як результат, пізніше важче піддаються виправлені та складають резерв для рецидивної злочинної діяльності. Варто зазначити той факт, що при наймиттевішому вживанні профілактичних заходів до підлітків, що вчинили проступи, дозволяє не допустити формування в дитини схильності до вчинення кримінальних правопорушень.

Для визначення загального рівня злочинності, потрібно зробити аналіз стану і тенденцій виявлення та розкриття кримінальних правопорушень, які вчиняються

неповнолітніми упродовж останніх років, використовуючи статистичні данні МВС [4, с. 103].

Отже, починаючи з 2000 року неповнолітніми особами було здійснено 39 854 кримінальні правопорушення, у 2019 році – 4090, у 2021 році – 3301 правопорушення. Помітно, що за даний період кількість правопорушень зменшилася у 9 разів[5].

Аналізуючи структурну схему злочинності неповнолітніх, ми помітили значні зміни. Рівень злочинності серед підлітків є досить високим, кількість тяжких та особливо тяжких злочинів зростає. Дві третини усіх злочинів – крадіжки, майже кожен десятий неповнолітній злочинець – грабіжник. Ще 5 % від загальної кількості злочинів припадає на хуліганство, 3% – на незаконне володіння автотранспортом. Якщо розглядати злочини, що пов'язані з наркотиками, то частка неповнолітніх, що були притягнуті до відповідальності, теж зростає, здебільшого правопорушники не мали на меті наркаторгівлю. Враховуючи аналіз схеми злочинності неповнолітніх, потрібно зауважити, що дана проблема потребує постійного контролю та пошук засобів запобігання кримінальних правопорушень даного типу.

У процесі дослідження, ми виділили такі основні негативні тенденції сучасної злочинності неповнолітніх:

1) кількісні показники злочинності у період з 1991 р. по 1996 р. зростають, а після 1997 року стає помітний стабільний спад на 0.5-1.5% щорічно;

2) стабільне збільшення кількості кримінальних правопорушень, що потребують «кваліфікації» (рекет, крадіжки, тощо);

3) «омолодження» злочинності, тобто збільшення кількості злочинів, вчинених підлітками, що не досягли віку кримінальної відповідальності (14 років), тобто не є суб'єктами злочину;

4) збільшення кількості злочинів, що скоюються з незначних приводів, або ж без приводу, виокремлення особливої жорстокості та зухвалості;

5) поява нетипових видів злочину (ритуальні вбивства, вандалізм, тощо);

6) характерне збільшення злочинців з ознаками неправильного способу життя (вживання наркотиків та алкоголю, проституція, поширення венеричних хвороб та СНІДу);

7) різке збільшення кількості осіб, які мають певні психічні відхилення чи перебувають в обмеженій осудності;

8) утворення організованості, тобто посилення групового характеру злочинності неповнолітніх.

Також ми зауважили, що суперечності соціального та економічного характеру глобально впливають на підлітків. До ряду причин можна віднести вплив сім'ї, трудового колективу, закладу освіти, оточення неповнолітньої особи [6]. Варто звернути увагу, що злочинність більше поширена у міській місцевості, а не у сільській. Зазвичай неповнолітні вчиняють злочини у вільний від навчання час (з 15 до 24 години), а пік злочинності припадає на вечір (20-21 години)[7].

Існує ряд причин, що виявляють та формують агресивну поведінку неповнолітнього. До них належать:

- відсутність уваги та контролю з боку дорослих;
- насильство у сім'ї;
- вплив оточення та друзів;
- вплив ЗМІ[1].

При виявленні складу злочину, виділяють ряд морально-психологічних ознак неповнолітнього правопорушника: світогляд (звички, очікування, рівень переконань та принципи); розумові здібності (розвиток, обсяг знань, досвід, широка поглядів, тощо); моральні риси, які цінує неповнолітній; емоційно-вольові якості (характер, темперамент, почуття та ін.); психофізіологічні властивості (властивості психіки, тілесна організація тіла)[8].

На нашу думку, для зниження злочинності неповнолітніх важливе значення матимуть:

- профілактичні бесіди, що проводяться органами поліції, освіти, соціальними службами;
- посилений контроль за неблагополучними сім'ями;
- стійка та діюча система взаємодії органів поліції та адміністрації навчальних закладів;
- покращення правового виховання неповнолітніх.

Отже, ми можемо зробити висновок, що злочинність неповнолітніх суттєво впливає на рівень життя в державі. На вчинення злочину неповнолітнім впливають його психологічні, вікові та соціальні особливості. Часто саме несформованість власної системи поглядів, залежність від думки однолітків та суспільства, відсутність цілей та орієнтацій визначають ситуативну поведінку під час вчинення злочину. Враховуючи усі факти, можна виокремити механізм регулювання та нейтралізації злочинності неповнолітніх. Для ефективного запобігання злочинності варто розробити систему, що базується на принципах суспільних цінностей, стабільного та здорового морального стану сім'ї, а також належної законодавчої бази та правової освіти.

Список використаних джерел:

1. Судова практика у справах про злочини неповнолітніх і втягнення їх у злочинну діяльність. Вісник Верховного Суду України. 2003. № 4. с. 41
2. Закалюк А. П. Курс сучасної Української кримінології: теорія і практика. У 3 кн. / А. П. Закалюк. – К. Видавничий дім "Ін Юре", 2007. – С. 467.
3. Кудрявцев В. Н., Эминов В. Е. Криминология: учебник. Москва: Юрис-ть, 1995. 512 с.
4. Федосова О.В. Сучасний стан та тенденції злочинності неповнолітніх в Україні О.В. Федосова // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ- 2013. - № 4. - С. 103.

5. EUAM Новий Кримінальний Кодекс: Статистика.

URL:<https://newcriminalcode.org.ua/statistics>

6. Семерак О.С. Про деякі тенденції, структуру та причини злочинності неповнолітніх / О.С. Семерак, І.О. Семерак // Науковий вісник

Ужгородського національного університету. Серія : Право. - 2018. - Вип. 51(2). - С. 101-102.

7. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за 2019–2021 роки.

URL:<https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>

8. Психологічні особливості організованих злочинних об'єднань (використання психологічних знань у протидії організованій злочинності): наук.-практ. посібник / за ред. Я. Ю. Кондратьєва, С. Д. Максименка, Б. В. Романюка. Київ: Національна академія внутрішніх справ України, 2002. 436 с